

Raiskauksen maantieteestä

CUKLANZ, LISA M. & SUJATA MOORTI (2009; toim.). *Local violence, global media. Feminist analyses of gendered representations*. 276 s. Peter Lang Publishing, New York.

Sukupuolistunut väkivalta herättää tunteita. Suomessa siitä on vaikea puhua joutumatta todistelemaan tilastoin, kumpi sukupuoli kärsii enemmän väkivallasta. Myös mediatutkijoiden Lisa Cuklandin ja Sujata Moortin toimittama teos osoittaa aiheen tärkeyden kertomalla ensin väkivaltatapauksien lukumääriä. Samalla toimittajat menevät syvemmälle toteamalla, että sukupuoleen perustuva väkivalta uhkaa erityisesti naisia kaikkialla maailmassa, ”taistelutantereilta makuuhuoneeseen” (s. 1). Sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa lähestytään teoksessa median kautta, sillä media välittää faktatietoa ja edistää kriittistä vaikuttamista usealla aluetasolla. Kirja ei tarkastele naisten tekemää väkivaltaa, mutta käsittelee naisten kokeman väkivallan lisäksi esimerkiksi poikiin, transsukupuolisiin, homoihin ja lesboihin kohdistuvaa väkivaltaa. Sukupuolen käsitteen avulla teos tarttuu valtamekanismeihin ja sukupuoliolentuksiin, joita mediakirjoittelu yleisesti si-

sältää. Teoksen vahvuuksia ovat lisäksi kansallinen ja historiallinen kontekstualisointi, paikalliset käsitykset väkivallasta ja sukupuolten asemasta, sekä yhteiskunnallisten erojen arviointi.

Kirjoittajat perustelevat kirjan uutuusarvoa sillä, että vaikka naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on tutkittu paljon, median roolia sukupuolistuneen väkivallan yhteydessä on käsitelty niukasti. Teoksen artikkelit tarkastelevat väkivallan käsittelyä kansainvälisessä mediassa, ja tuloksena on mielenkiintoinen kokoelma eri paikoissa tapahtuneiden väkivallantekojen analyysyjä. Väkivallan esityksiä tarkastellaan lukuisissa poliittisissa ja maantieteellisissä yhteyksissä. Artikkelien mittakaavataso tosin vaihtelee. Toisinaan kirjoituksen kärki on esimerkiksi elokuvien tavoissa esittää lasten seksuaalista hyväksikäyttöä tai väkivaltaa kokeneiden uhrien mahdollisuuksissa saada äänensä kuuluviin oikeuslaitoksissa ja oikeudenkäyntejä seuraavassa mediassa. Toiset kirjoitukset osoittavat valaisevasti kansakuntien välisen vihanpidon yhteyttä sukupuolistuneeseen väkivaltaan ja sen uutisointiin.

Teoksen 12 artikkelia on jaoteltu johdannon lisäksi kolmeen osioon: ”häväistyjen ruumiiden esittämiseen”,

”väkivallan politisoituu areenaan” ja ”vaihtoehtoisin käytäntöihin”. Viimeinen jakso poikkeaa muista käsittelemällä uutisoinnin sijasta taiteen keinoja esittää ja muuttaa väkivaltakuvastoa. Kokonaisuuteen osion artikkelit istuvat hieman heikosti.

Käsittävät tapaukset ulottuvat Aasiasta Afrikan kautta Amerikkoihin. Useimmat näkökulmat katsovat ilahduttavasti globaalien pohjoisen ulkopuolelle. Kenenkään kirjoittajan tausta ei ole maantieteessä, vaan pääasiassa median ja viestinnän tutkimuksessa, erilaisten kulttuuri-alueiden (esim. Afrikan tai Latinalaisen Amerikan) tutkimuksessa sekä tietyistä sukupuolentutkimuksissa. Maantieteelliset teoriat puuttuvat analyysien taustalta.

Oivan esimerkin sukupuolistuneen väkivallan, etnisyyden ja patriarkaalisen sukupuolijärjestyksen suhteesta tarjoavat Peter Pugsley ja Jia Gao. He käsittelevät satojen japanilaisten bisnesmiesten orgioita puolentuhannen nuoren kiinalaisprostituoidun kanssa luksushotellissa vuonna 2003, sekä sitä miten kiinalaiset mediat ottavat uutisen vastaan. Asiaa ruotivat paikalliset ja kansainväliselle yleisölle suunnatut mediat niin paperilehdissä kuin internetissäkin. Kyseessä oli organisoitu, vain miehille tarkoitettu retki, jonka tarkoituksena oli Pierre Bourdieun mukailen miehisyyden todistaminen toisille miehille. Sukupuolistunutta väkivaltaa kokee naiset jäivät uutisoinnissa taka-alalle median keskittyessä tapahtuman ajankohtaan. Japanilaismiesten arveltiin tulleen orgioihinsa tarkoituksellisesti juuri sinä päivänä, jolloin muisteltiin japanilaisten invaasiota Kiinan koillisosaan vuonna 1931. Orgiat paljasti pari uutisen haistanutta ja urakehityksestään kiinnostunutta toimittajaa. Rangaituksia vaatiessaan media nosti esille erityisesti kansallisen häpeän ja alistamisen. Luultavasti juuri kansallisen häpäisyn tematiikka sai usein vaietun aiheen – prostituution – läpäisemään sensuurin ja näkymään julkisuudessa. Itse prostituoidut esitettiin vain massana, ja heidän asemansa nähtiin heidän omana vikanaan.

Teoksen toinen kiinalaista mediaa ruotiva artikkeli käsittelee erään prostituoitujen joukkomurhan uutisointia. Yhdessä nämä artikkelit ja niiden tarjoamat esimerkit valottavat kiinalaista mediakontekstin muutosta ja pysy-

vyttä. Myös muissa artikkeleissa havaitaan, että naisten henkilökohtaisesti kokema häpäisy ja naisten alisteinen asema yhteiskunnissa saavat mediassa vähemmän huomiota kuin kansakuntien tai kansanryhmien väliset vastakkainasettelut valtapolitiikan tasolla. Samoin toistuu ajatus vallan käytöstä: kansallinen alistus ja häpäisy ovat täydellisiä, kun vieraat miehet raiskaavat vastapuolen naiset. Tämä raakuus liittyy myös Suomessa ja Suomen lähellä käytyihin ja käytäviin sotiin.

Monet artikkelit kuvaavat kehittyviä maita, joissa kulttuuri on usein patriarkaalinen. Kirjoittajia kiinnostavat murtumat sukupuolikulttuureissa ja sen uutisoinnissa, sekä näiden muutosten seuraukset. Esimerkiksi Sidra Fa-

tima Minhas kertoo artikkelissaan, että Pakistanissa naisiin kohdistuva väkivalta on rakentunut syvälle patriarkaaliseen naisten seksuaalisuutta kontrolloivaan kulttuuriin, joka perustuu uskontoon ja jota media pönkittää. Samanaikaisesti leviävä kulutuskuulttuuri johtaa siihen, että naiset esitetään erityisesti englanninkielisessä tabloid-tyylisessä mediassa myös seksiobjekteina. Yksilönä tällainen nainen on likainen, häpäisyt sukunsa miehet ja suorastaan houkuttellut seksuaaliseen väkivaltaan.

Suosittelun teosta lähisuhdeväkivalta ja konflikteista kiinnostuneiden lisäksi toiseuden ja erojen poliittisesta maantieteestä kiinnostuneille. Kirjalle on käyttöä lähinnä täydentävänä tekstinä. Maantieteilijöiden perusoppikirjaksi tai yleisesitykseksi se sopii huonosti. Eniten antologiasta saanee irti lukija, jolla on perustietoa väkivallan sugu-

puolistuneisuudesta ja joka etsii empiirisiä esimerkkejä sen paikallisista esittämisen poliitikoista. Väkivallan ilmiöiden sukupuolistuneisuuden ymmärtäminen on tärkeää myös muille kuin aihetta tutkiville, sillä se auttaa avaamaan niin yksilötason kokemuksia kuin valtioiden välille ulottuvia prosessejakin. Maahanmuuttajien myötä erilaiset väkivallan perinteet ja sukupuolikulttuurit ovat tulleet lähelle suomalaisiakin.

HANNA-MARI IKONEN

Yhteiskuntatutkimuksen instituutti / UTACAS,
Tampereen yliopisto